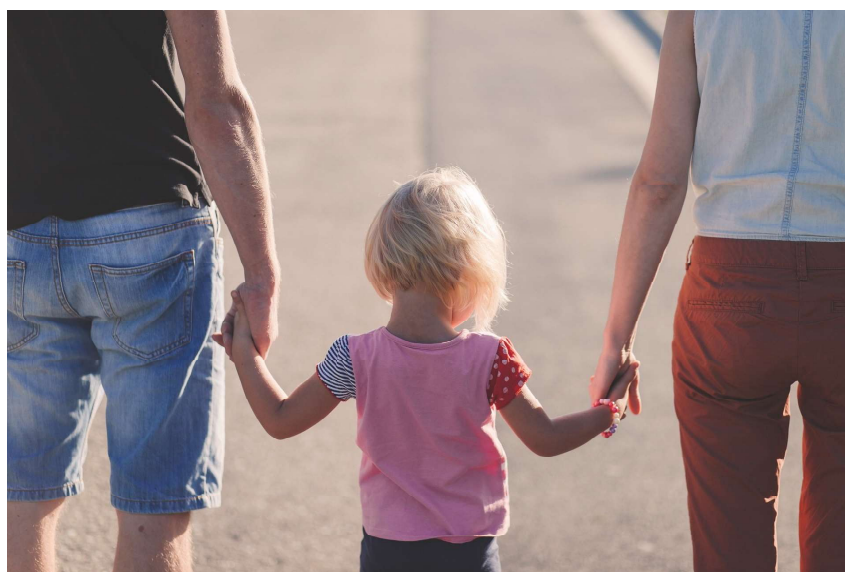

VETOVOIMAISTA ARKEA TAIDEKAUPUNGISSA

"Mestarteoksista kasvaa modernisti klassikoita"

Hyvinvointikertomus 2021-2025 ja Hyvinvointisuunnitelma 2026-2029

Dokumentin sisältö

JOHDANTO

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2021 - 2024 ja 2025

- 1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi
- 2 Hyvinvointisuunnitelman painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi 2021-2024 ja osittain 2025
- 3 Hyvinvointialueen hyvinvointikertomustyö
- 4 Keskeiset opit valtuustokaudelta

OSA III KÄSITTELY TOIMIELIMISSÄ

- 5 Suunnitelman laatijat
- 6 Suunnitelman hyväksyminen toimielimissä

Käsitteet

JOHDANTO

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kuntien ja hyvinvointialueiden perustehtävä. Terveyden edistämisestä säädetään kuntalaissa, laissa hyvinvointialueesta, laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä sekä lukuisissa erillislaeissa.

Hyvinvointikertomustyö jakaantuu kahteen osaan:

1. hyvinvointikertomukseen, joka kuvaa hyvinvoinnin nykytilanteen
2. hyvinvointisuunnitelmaan, jossa on kuvattu tavoitteita ja toimenpiteitä hyvinvoinnin parantamiseksi.

Lisäksi työhön kuuluu vuotuinen tavoitteita ja toimenpiteitä tarkentava suunnittelu osana toiminta- ja talousarviota. Hyvinvointikertomustyöstä raportoidaan vuosittain valtuustolle sekä tarkastuslautakunnalle.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen eli hyte, on toimintaa, jolla vähennetään raskaiden, korjaavien palveluiden tarvetta.

Hyte-työllä tuetaan kaikkien ihmisten mahdollisuuksia hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden sekä työ- ja toimintakyvyn edistämiseen ja parantamiseen. Mahdollisuuksia luodaan pitämällä huolta olosuhteista, jotka tukevat hyvinvointia ja terveellisten valintojen tekemistä.

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2021 - 2024 ja 2025

1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

Mänttä-Vilppulassa edellinen laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma on muodostettu vuosille 2021-2025. Se ei ole ollut valtuustokauden mittainen. Jatkossa laaja hyvinvointisuunnitelma ja -kertomus noudattavat valtuustokautta.

Indikaattoritiedon tulisi päivittyä nopeammin kuin nykyisin, monet indikaattoritiedot julkaistaan myöhään. THL:n sarastavuusindeksit päivittyvät myös hitaasti.

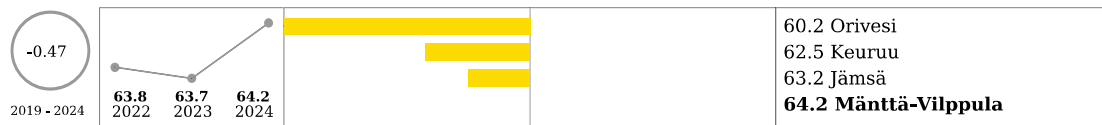
Mänttä-Vilppulan väestön hyvinvoinnin ja terveyden tilannekuvaa on selvitetty kuvatuin tunnusluvuin (indikaattorein). Ne kuvaavat väestön hyvinvoinnin ja terveyden tilannetta sekä kehityssuuntaa tuoreimman käytettävän tiedon avulla, verraten sitä aiempaan. Tiedot on koottu kaikille avoimista valtakunnallisista indikaattoripankeista.

Valitut indikaattorit kuvaavat Mänttä-Vilppulan tilannetta vuosilta 2019-2021 uusimpaan saatavilla olevaan tietoon asti. Kattavimmat indikaattorit ovat lasten ja nuorten ikäryhmissä, joilta kouluterveyskyselyissä kootaan säännöllisesti hyvinvointi- ja terveysseurantatietoja koko ikäluokalta.

Vuoden 2025 kouluterveyskyselyn tulokset huomioidaan myöhemmin.

Indikaattoreissa vertailukuntina ovat Jämsä, Orivesi ja Keuruu. Orivesi ja Keuruu ovat asukasluvultaan lähes samoissa kuin Mänttä-Vilppula, Jämsää käytetty vanhassa hyvinvointikertomuksessa verrokkikuntana. Kaikkien kuntien kanssa on jo olemassa olevaa hyvää yhteistyötä.

Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavan ikäisestä väestöstä

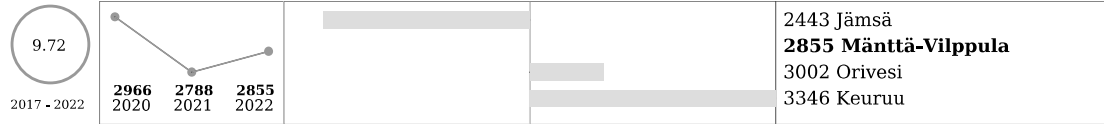

TALOUS, HYTE-KERROIN JA ELINVOIMA

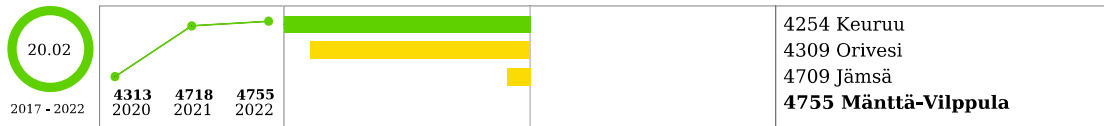
Talous

Tulot

Valtionosuudet yhteensä euroa / asukas (-2022)

Verotulot, euroa / asukas (-2022)

HYTE-kerroin

Kokee terveydentilansa keskinertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Koronavuosien jälkeen kokemus terveydentilasta on palautumassa edeltävälle tasolle.

Koettu terveys kuvaa nuorten hyvinvointia, toimintakykyä, terveystalvelujen käyttöä ja terveystalvelukäyttämistä. Perhetekijöillä ja elintavoilla, kuten liikunnan harrastamisella, unella, tupakoinnilla ja alkoholin käytöllä, on yhteys nuorten terveyteen.

Yhteisöllisen opiskeluhuollon avulla edistetään oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta. Lapsilla ja nuorilla on oikeus henkilökohtaiseen opiskeluhuoltoon (koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut).

Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista

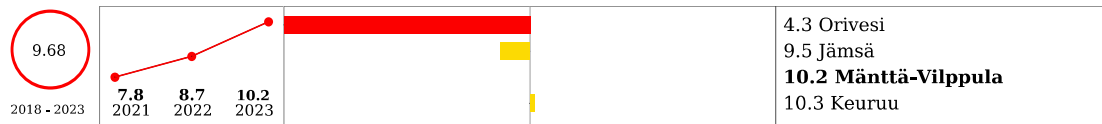

Lihavuuden kokemus on laskenut laajan hyvinvointikertomuksen tarkastelun aikana. Lihavuuteen voidaan vaikuttaa elintapaohjauksella ja liikkumisen mahdollistamisella monin eri tavoin.

Lihavuus vaikuttaa haitallisesti terveyteen, fyysiseen toimintaan (liikunnallisuus ja fyysinen suorituskyky) ja sosiaaliseen kanssakäymiseen. Lihavuus saattaa heikentää nuorten elämänlaatua; nuorta saatetaan kiusata tai syrjiä. Lihavuus lisää monien myöhempien sairauksien, esimerkiksi sydän- ja verisuonitautien, rasvamaksan, astman ja uniapnean, riskiä. Lapsuus- ja nuoruusiän lihavuudella on myös taipumusta jatkua aikuisikään.

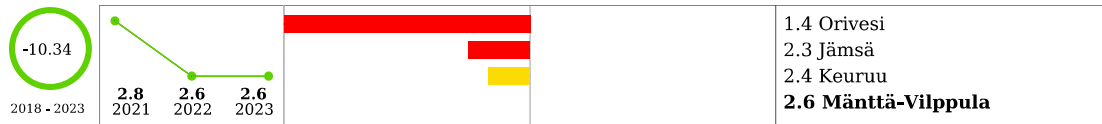
Lasten ja nuorten lihomisen ehkäisy ja hoito on ehkäisevää terveydenhuoltoa, terveyden säästämistä aikuisuuteen ja vanhuuteen.

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden määrä on noussut siitäkin huolimatta, että oppivelvollisuutta laajennettiin lakiuudistuksella vuonna 2021 koskemaan jokaista alle 18 -vuotiasta. Pääsyyt koulun keskeyttämiseen Suomessa ovat huono motivaatio tai mielenterveysongelmien vuoksi alentunut kyky käydä koulua. Koulukiusaaminen sekä perheessä ilmenevät ongelmat voivat aiheuttaa koulun keskeyttämisen. Nuorten syrjäytyminen liittyy usein vahvasti koulutuksen keskeyttämiseen.

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Mänttä-Vilppulassa luku on pysynyt pitkään tasaisena. Toimeentuloasiakkuuksia voidaan ehkäistä koulupoissaoloihin puuttumisella, koulupudokkaiden huomioimisella, vaikuttavalla, jalkautuvalla nuorisotyöllä sekä matalan kynnyksen sotepalveluilla. Hyvät paikalliset koulutusmahdollisuudet sekä työpaikkojen turvaaminen on tärkeää.

Toimeentulotuen pitkäaikaisasiakkaiden osuus väestöstä mittaa paremmin todellista köyhyyttä kuin kaikkien toimeentulotukiasiakkaiden osuus väestöstä. Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneilla korostuu syrjäytymisriski, mihin liittyvät ilmiöinä niin pitkäaikaistyöttömyys kuin ylisukupolvisen syrjäytymisen riski.

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Työkyvyttömyyseläkettä saavien määrä on myös pysynyt tasaisena tarkasteluvuosien aikana.

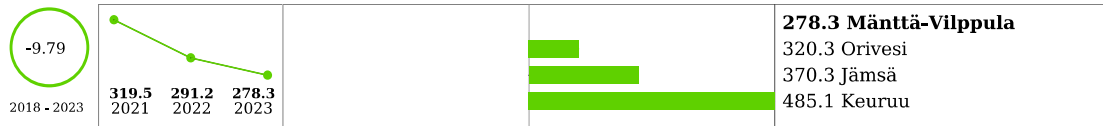
Vuonna 2023 työeläkejärjestelmästä siirtyi Suomessa työkyvyttömyyseläkkeelle 17 700 henkilöä. Siirtyneiden määrä oli edellisvuoden tasolla. Siirtyneistä naisia oli 9 300 (52 %) ja miehiä 8 400 (48 %).

Suomessa yleisimmät syyt siirtyä työkyvyttömyyseläkkeelle olivat tuki- ja liikuntaelinten sairaudet (32 %) sekä mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt (32 %). Muiden yksittäisten sairauspuoryhmien osuudet olivat alle 10 prosenttia.

Mänttä-Vilppulassa mielenterveysperusteiden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien (25-64 -vuotiaat) määrä on pienenisessa laskussa. Vuonna 2021 sitä sai Sotkanetin mukaan 216 henkilöä ja vuoteen 2023 luku on laskenut noin 200 henkilöön.

Tuki- ja liikuntaelinten- sekä sidekudossairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien (16-64 -vuotiaat) määrä on pysynyt tasaisena seudulla. Vuonna 2021 sitä sai Sotkanetin mukaan 125 henkilöä ja vuoteen 2023 luku on laskenut noin 120 henkilöön.

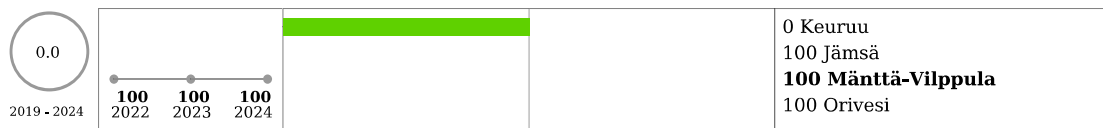
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä

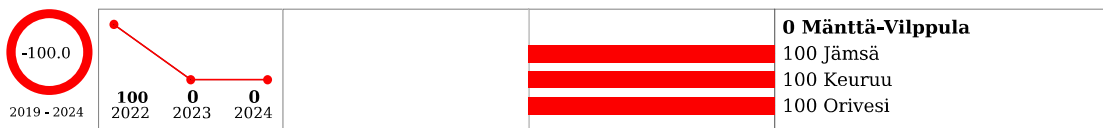
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot ovat vähentyneet vaikka vuonna 2023 olikin suuri huoli seniorien toimintakyvystä, koska ikääntyneiden kuntouttava päivätoiminta supistui.

Mänttä-Vilppulassa on tehty aktiivisesti toimenpiteitä koko ajan ikääntyvien toimintakyvyn ylläpitämiseksi. Lähiklubi -toiminta, kuntosalien vapaaehtoisryhmät, liukuasteiden jako, hiekoitusmurskeen jako, ulkojummat, toimintakyvyn testauspäivät, Penkkitreffit, ikääntyneiden ilmainen kuntosali Vilppulassa ja Kolhossa sekä vesijummat. Lisäksi sotepalveluiden Lähitori -toimintaa on kehitetty tarpeita vastaavaksi matalan kynnyksen toiminnaksi ja yhdistykset tarjoavat valtavasti erilaisia harrastusmahdollisuuksia.

Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista

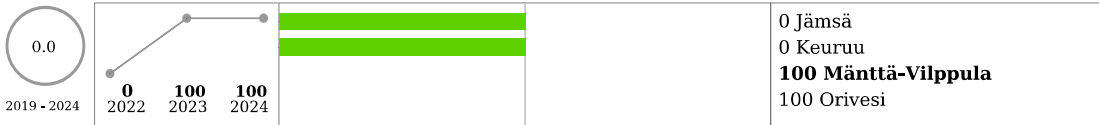

Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista

Talousarviossa sekä hyvinvointikertomuksessa on määritelty tavoitteet ja mittarit.

Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen

Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä

Kunnan palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja

Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa

Tietoja saadaan Kouluterveyskyselystä, Puhti-raportista sekä Harrastamisen Suomen malli kerhoista, asukas- ja seurakyselyistä.

Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen

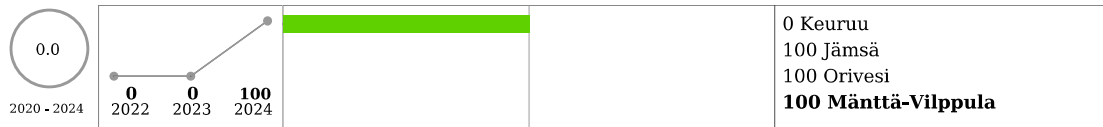
Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille

Harrastamisen Suomen malli antaa mahdollisuuksia harrastaa ilmaiseksi monenlaista. Nuorisopalvelut järjestävät monenlaista toimintaa sekä ovat vuonna 2024 jalkautuneet kesällä eri paikkoihin kohtaamaan nuoria liikunnallisen ohjelman merkeissä. Be Active -päivä kouluilla antaa kokemuksia eri liikuntalajeista.

Vähävaraisten lasten harrastustuki on ollut käytössä hyvin rajatulle joukolle lapsia ja nuoria, tämä on kirjattu olevan seura-avustus.

Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakoarviointiin

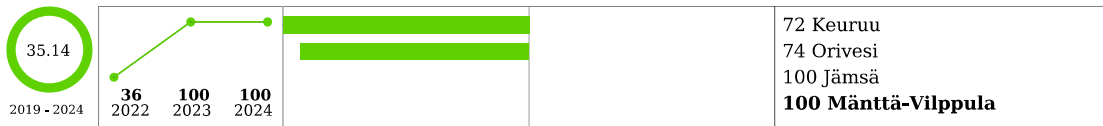

Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä

Syksyllä 2024 on perustettu uusi poikkihallinnollinen Elintapa- ja liikuntaneuvonnan työryhmä, jota vetää vuorortellen hyte-työ sekä liikuntapalvelut. Jäseniä on PirHasta, Mäntänvuoren terveydestä sekä kaupungin palveluista.

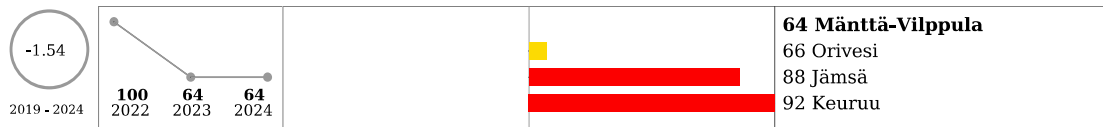
Kouluympäristön terveellisyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus

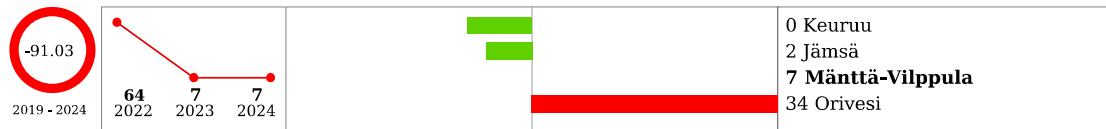
Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa

Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit

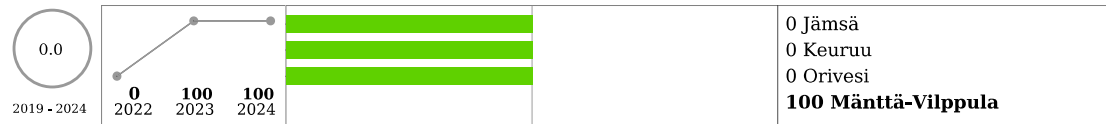

Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä

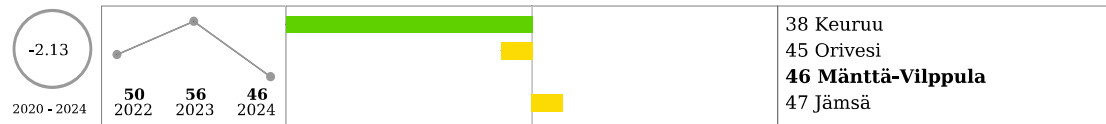

THL on tarkentanut huomattavasti tämän indikaattorin kriteereitä. Kouluruokailu tulee alkaa aikaisintaan vasta klo 10.45 ja tarjolla pitää olla välipalaa. Kouluruokailun ajankohdan hajontaa aiheuttavat esimerkiksi kuljetusoppilaat, koulupäivien lyhyt kesto ja ruokailujen jaottelu luokittain.

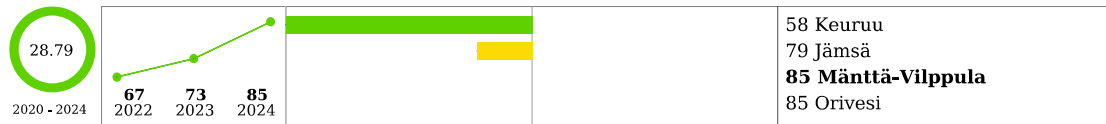
Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä

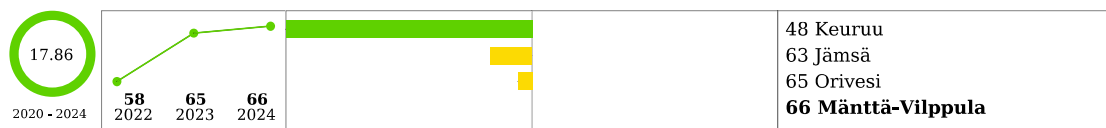
Tulosindikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin)

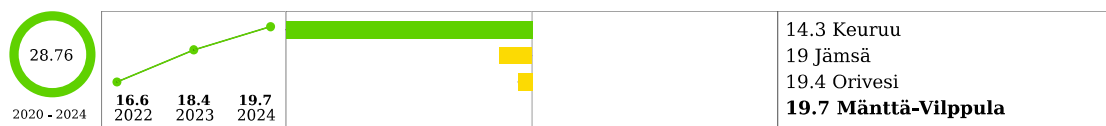
Prosessi-indikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin)

HYTE-kerroin, 0 - 100

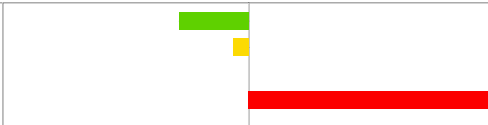
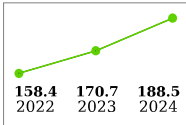
HYTE-kerroin euroa / asukas

HYTE-kerroin, 1 000 euroa

2020 - 2024

135.6 Keuruu
176.9 Orivesi
188.5 Mänttä-Vilppula
375.7 Jämsä

Elinvoima

Väestö

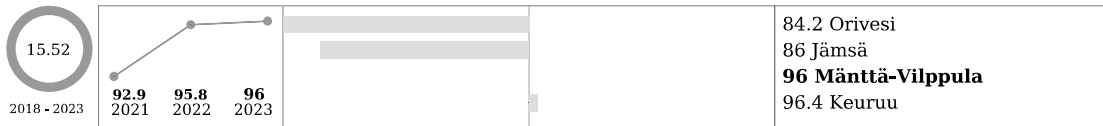
Väestö 31.12.

Väestöluku Mänttä-Vilppulassa on vähentynyt. Sotkanetin mukaan vuonna 2021 asukasluku oli 9563. Luku on laskusuuntainen ja 31.12.2024 Tilastokeskuksen mukaan asukkaita oli 9278. 15-64 -vuotiaita vuonna 2023 oli 4730 henkeä. Vielä työikäisten joukko on suurin.

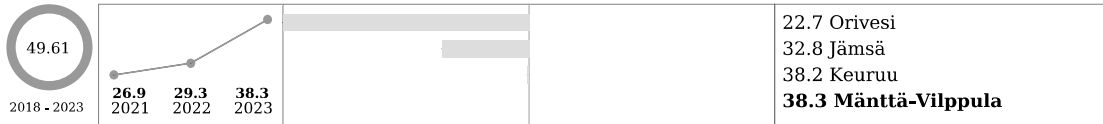
Ulkomaalaistaustaisia Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2021 oli 206 hlöä, luku on kasvanut koko ajan ja vuonna 2023 heitä oli yhteensä 297 henkilöä. Kotouttamistyön kehittäminen on tärkeää.

Huoltosuhde, demografinen

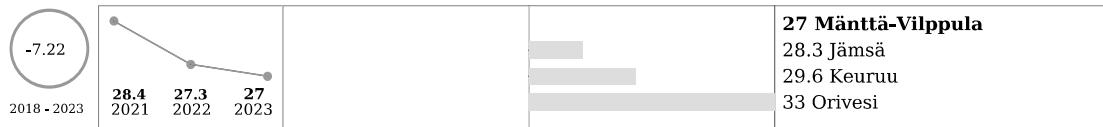

Demografinen huoltosuhde ilmaisee, kuinka monta alle 15-vuotiasta ja 65-vuotta täyttäneitä on sataa 15 - 64-vuotiasta (työikäistä) kohti. Mitä enemmän on lapsia ja/tai eläkeikäisiä, sitä korkeampi huoltosuhteen arvo on.

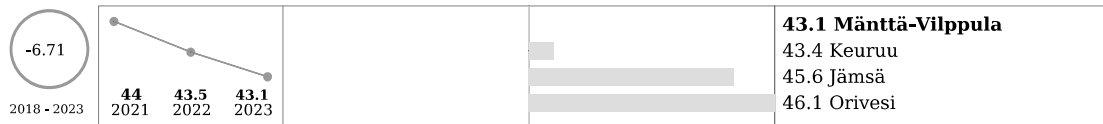
Muu kuin suomi, ruotsi tai saame äidinkielenä / 1 000 asukasta

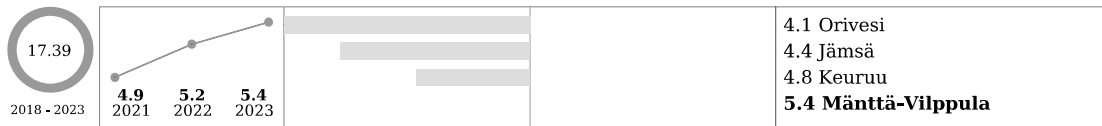
Lapsiperheet, % perheistä

25 - 64-vuotiaat, % väestöstä

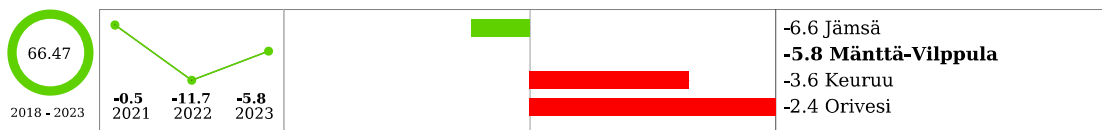
85 vuotta täyttäneet, % väestöstä

Väestöennuste 2030 (laskettu 2024)

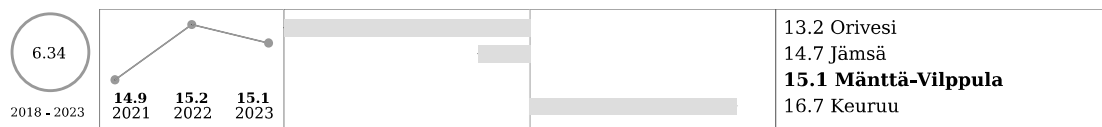

Kuntien välinen nettomuutto / 1 000 asukasta

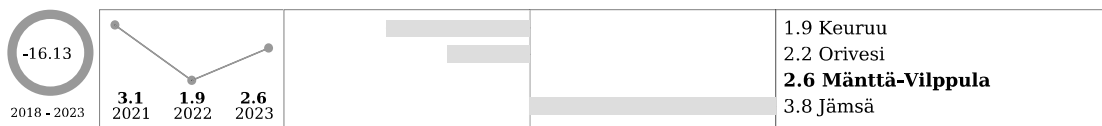

Elinvoima

Kunnan yleinen pienituloisuusaste

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 18 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Gini-kerroin, käytettävissä olevat tulot

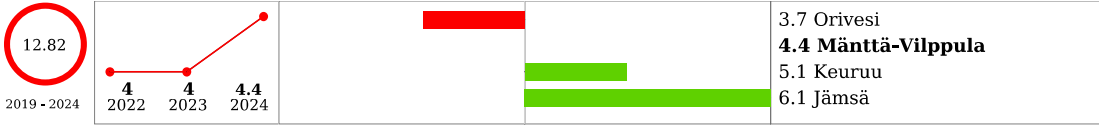

Gini-kerroin ilmaisee tarkasteltavan alueen asuntokuntien käytettävissä olevien rahatulojen jakautumista.

Työlliset, % väestöstä

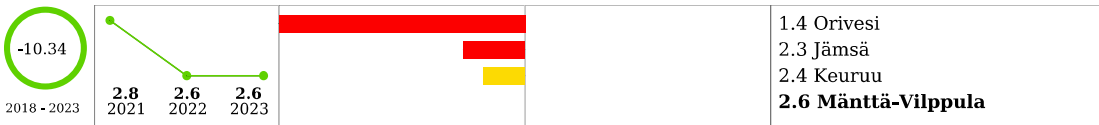
Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15 - 64-vuotiaista

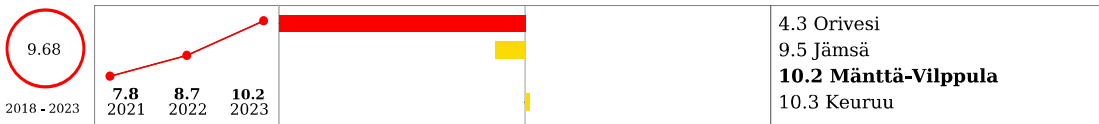
Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

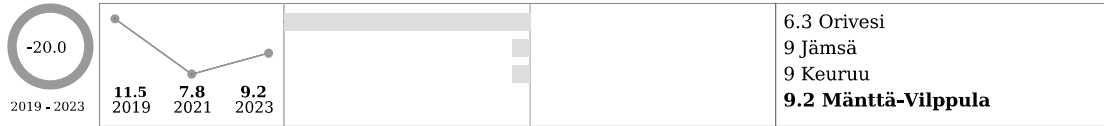

LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET

Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Ei yhtään läheistä ystävää, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Kokee terveydentilansa keskinäiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

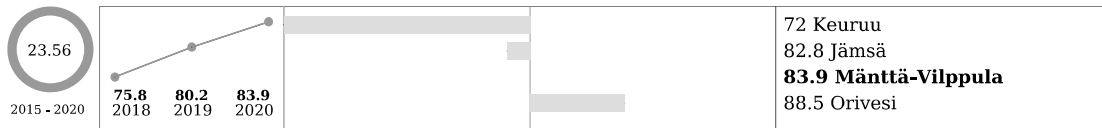

Terveydentilan kokemus on parantumaan päin Korona-vuosien jälkeen. Terveydentilan kokemukseen vaikuttavat paitsi fyysinen terveydentila, myös elintavat: päihteiden käyttö, lepo, liikkuminen, harrastukset ja ravitsemus. Keskeisiä haasteita hyvinvoinnille ovat mielenterveyden haasteet, häirintä, kiusaaminen, väkivalta, ruutu-aika, syrjäytyminen, yksinäisyys ja osallisuuden kokemus.

Palvelut

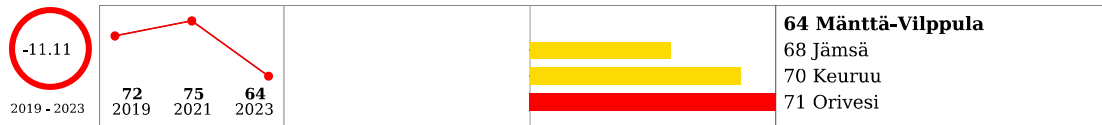
Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatukseen 31.12. osallistuneet 3 - 5-vuotiaat % vastaavan ikäisestä väestöstä, kunnan kustantamat palvelut (-2020)

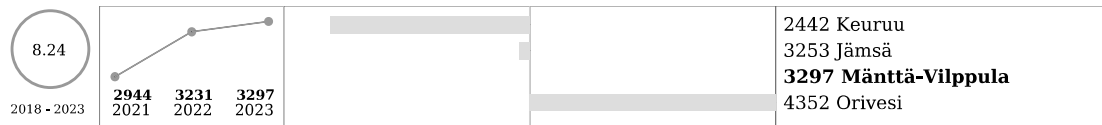
Koulu

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa - TEA, pistemäärä

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Perusterveydenhuollon lastenneuvolan käynnit yhteensä / 1 000 0 - 7-vuotiasta

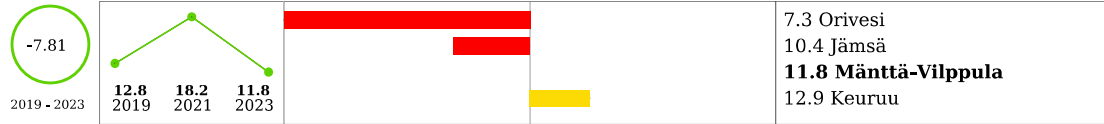

NUORET JA NUORET AIKUISET

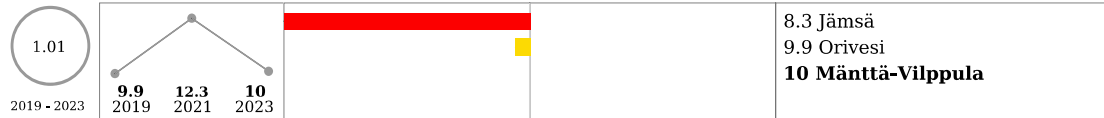
Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

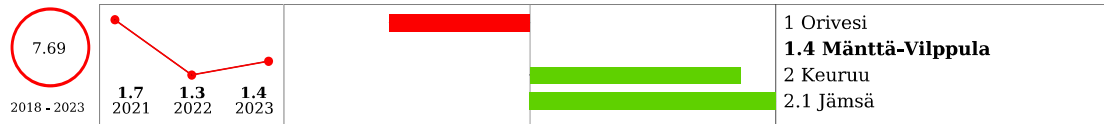
Ei yhtään läheistä ystävää, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

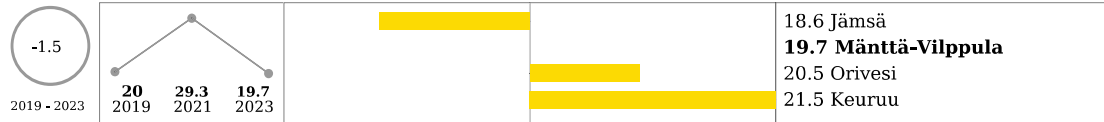
Ei yhtään läheistä ystävää, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

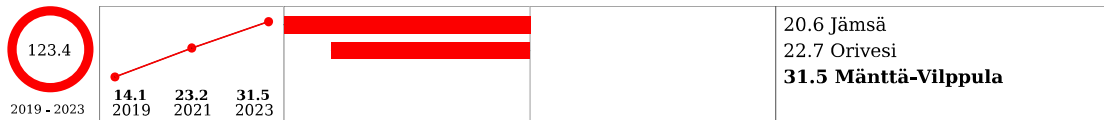
Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 16 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Ylipaino, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

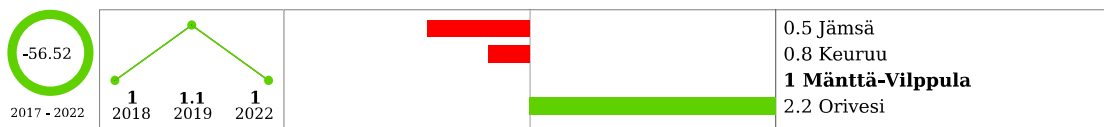

Ylipaino, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

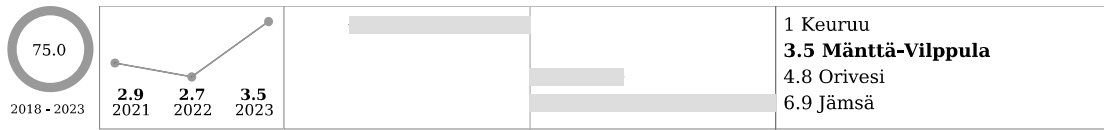
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 18 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL) (-2022)

Palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 18 - 24-vuotiaat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL)

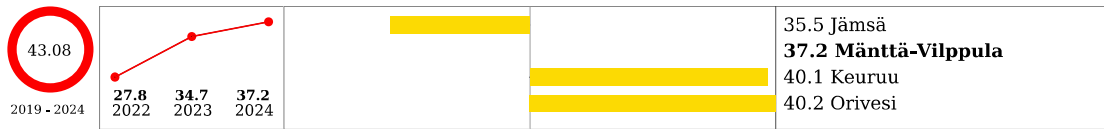

TYÖIKÄISET

Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

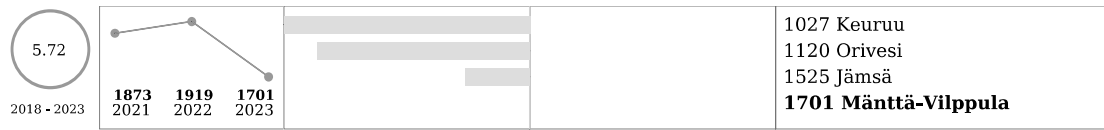
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

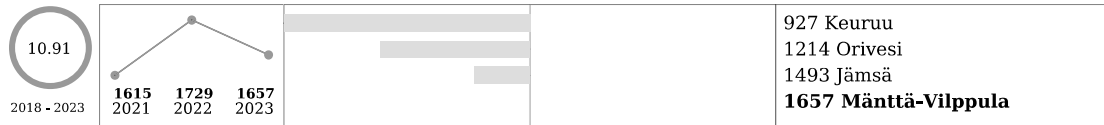
Palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 15 - 49-vuotiailla / 1 000 vastaavan ikäistä

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 50 - 64-vuotiailla / 1 000 vastaavan ikäistä

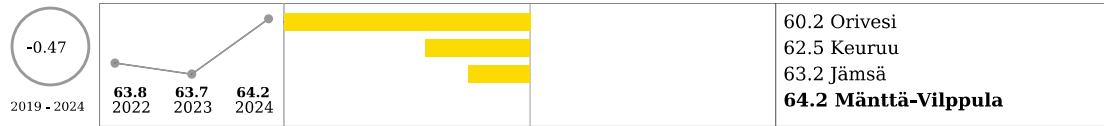

IKÄIHMISET

Hyvinvointi

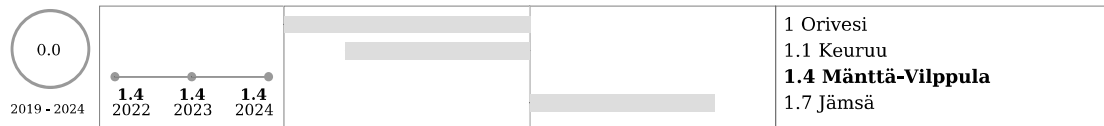
Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Opiskelu, työ ja toimeentulo

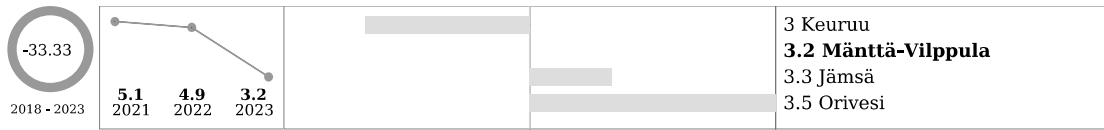
Täyttä kansaneläkettä saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä

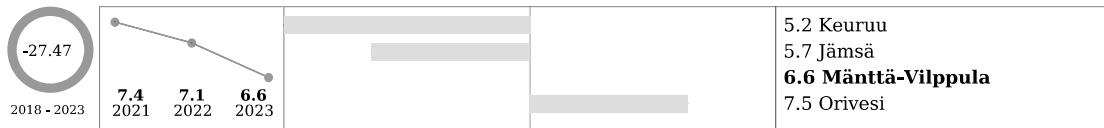
Palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Iäkkäiden ympärivuorokautisen palveluasumisen 75 vuotta täyttäneet asiakkaat 31.12., % vastaavan ikäisestä väestöstä

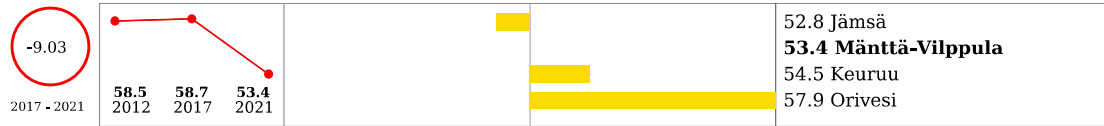

KAIKKI IKÄRYHMÄT

Hyvinvointi

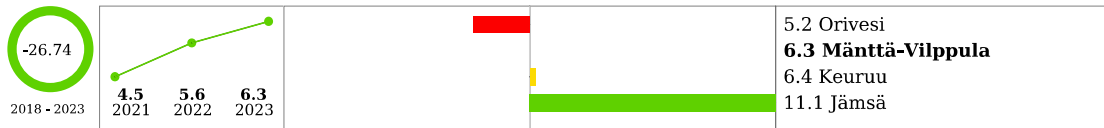
Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa, %

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

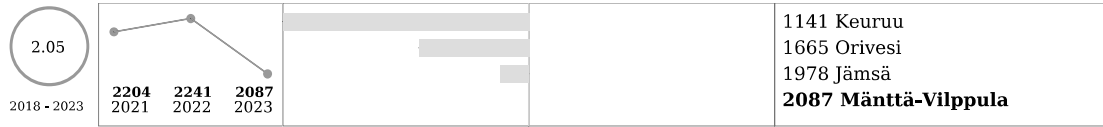
Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta

Palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Perusterveydenhuollon avohoidon kaikki lääkärikäynnit / 1 000 asukasta

2 Hyvinvointisuunnitelman painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi 2021-2024 ja osittain 2025

Mänttä-Vilppulassa laajan hyvinvointisuunnitelman painopisteitä oli neljä ja ne olivat samat kuin Pirkanmaan hyvinvointialueella. Jokaiselle painopisteelle oli luotu tavoitteet, joita oli lukuisia. Tavoitteet oli avattu sekä niitä muokattiin tarpeen mukaan vuosittaisessa hyvinvointisuunnitelmassa. Tavoitteisiin pääsemistä arviointiin vuosittain sovittujen arviointimenetelmien kautta sekä vuosiraportein.

Taulukossa *kursiivilla* mittari, **vihreä väri** kuvastaa tavoitteeseen pääsyä ja **punainen** sitä, että tavoitetta ei ole saavutettu.

PAINOPISTEET	TAVOITTEET	MITTARIT/TOTEUMA												
Elintavoilla fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia	<ol style="list-style-type: none">Lisätään ruokailoa ja parannetaan ruokatottumuksiaTuetaan vanhemmuutta Taidekaupungin Mestari-teokset -teemaParannetaan ikäihmisten toimintakykyä Taidekaupungin Klassikot -teemaEdistetään kuntalaisten mielenterveyttä ja elämänhallintavalmiuksiaVähennetään päihdeongelmaaEdistetään omaehtoista liikumista	<p><i>Peruskoulun päivittäin kouluateriaa syövien osuus kasvaa. Aamupalaa syövien osuus kasvaa.</i> Järjestöt osaltaan tekevät tärkeää työtä aamupalan huomioimisessa (LC Vilppula/Koski puoliset, 1-5/2024 5x Vilppulassa, 5 x Kolhossa, n. 70 aamupalaa yhteensä).</p> <p>8.-9. luokanoppilaiden määrä, jotka eivät syö koululounasta päivittäin on laskenut vuodesta 2021 (39,5%) vuoteen 2023 (31,5%).</p> <p>Aamupalan syömättä jättävät yhä useammin sekä alakoulun että yläkoulun oppilaat, kasvu ollut huomattava 4.-5. luokan oppilailla. Vuonna 2021 26,8% ja vuonna 2023 40,9%.</p> <p>Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista/ osuus laskee edelleen. Ylipaino on laskenut tässä ikäryhmässä vuodesta 2021 (21,5%) vuoteen 2023 (18,1%).</p> <p>Nuva mukana kehittämisessä: kysely tms tapa K/E. Nuvan kysely 12/2024 tehty. Lapset ja nuoret toivovat tavallisia kotiruokia: jauhelihakastiketta, lihapullia, uunimakkaraa tms. Toivotaan välipalaa tarjolle, esim. hedelmä. Toiveruokapäivät kouluissa K/E. Toteutuu joka koulussa.</p> <p><i>Kouluruokailusuositus on käytössä.</i></p> <p><i>TEAvisari/peruskoulu/kouluruokailusuositus tavoite: tuloksen nousu. kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä. Vuonna 2021: 64 p (toteutuu vaihtelevasti).</i></p> <p><small>Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä</small></p> <table border="1"><thead><tr><th>Alue</th><th>Sukupuolet</th><th>2021</th><th>2022</th><th>2023</th><th>2024</th></tr></thead><tbody><tr><td>Mänttä-Vilppula</td><td>yhteensä</td><td>64</td><td>64</td><td>7</td><td>7</td></tr></tbody></table>	Alue	Sukupuolet	2021	2022	2023	2024	Mänttä-Vilppula	yhteensä	64	64	7	7
Alue	Sukupuolet	2021	2022	2023	2024									
Mänttä-Vilppula	yhteensä	64	64	7	7									
		<p>THL ottanut erityistarkasteluun tämän indikaattorin vuonna 2023, joten monessa kunnassa tapahtui radikaali lasku. Tähän negatiivisesti vaikuttavat todelliset ruokailuajat sekä tarjotut välipalat.</p>												

Justiina vuonna 2024: kotiateria 11 000 (23: 5000), Pirha kotiateria 39 800 (23: 44 000), yhteistyö SRK ystävän tuvan kanssa. Ruokasali-ruokailut yhteensä Punatulkku ja Sarapiha 18000 kpl (23: 11 000).
Asiakaskyselyt K/E, sähköisiä tapoja asiakaspalautteiden keräämiseksi mm. FORMS kyselyt ja QR koodit.

Vireyttä seniorivuosiin ikääntyneiden ruokasuositukset K/E. On käytössä.

Yhteistyössä kohtaamispaikkatoimijat, lasten ja nuorten ohjaus- ja palveluverkosto, perhekeskustoimijat, kirjasto sekä EPT ryhmä. Osallistujat kaikilta sektoreilta. Kokoukset, tapahtumat K/E. Säännölliset monialaiset kokoukset ovat vuosittain.

Monialainen perhekeskuksen kehittäminen yhteistyössä Pirhan kanssa: yhteiset toimintamallit Pirkanmaalla. Minun Tiimini -malli kehittäminen alkaa K/E. Perhekeskuskehittäminen on ollut säännöllistä, Minun Tiimini on aloittanut 9/24.

Varhaiskasvatuksen teemaillat / vanhemmuuden tuki K/E, aloitettu vuonna 2024, jatkuu vuonna 2025, yhteistyössä Juupajoki.

Hankehaku, toiminta 1-2 x kk yhteistyössä SOS lapsikylän kanssa K/E. Uusi hankehaku vuonna 2025.

Digitaalinen perhekeskus valmistuu, tiedotus asukkaille. K/E. On valmistunut 2024 aikana. Pirkanmaan perhekeskustoiminta on saanut 2025 Tulevaisuuden suojelijat -tunnustuksen kehittämistyöstään yhteisen pirkanmaalaisen perhekeskusverkoston luomisessa.

Varhaisen perhetyön piirissä olevien asiakkaiden määrä kasvaa. Lastensuojeluasiakasmäärän seuranta. Varhaisen perhetyön piirissä olevien asiakkaiden määrä kasvaa. Vuonna 2024: 67 asiakasta lastensuojelussa sekä varhaisessa perhetyössä 14. Vuonna 2023: 140 käyntiä ja yhteensä 85 asiakasta lastensuojelussa. V. 21: 88 asiakasta.

Taidekaupungin mestariteokset, vauvajuhla K/E. Järjestetty vuodesta 2023 alkaen. Järjestöjen ja seurakuntien osuus perheiden tukemisessa on merkittävä: erilaiset tapahtumat, perhekahvila ja luennot. Lisäksi seurakunta järjestää perhekerhoja, PikkuHelppiä ja lapsiparkin.

Liikkuva koulu -toimintaa on, hankerahalla/kaupungin panostuksella on maksettu 1h/vko korvausta liikkuva koulu koordinaattorin palkkaamiseen ja be active -päivä, movepäivät, tiimipalaverit koulujen liikuntavastaavien kesken, kaupungin hiihtokilpailut, liikkuva viikko keväällä sekä liikkuva koulu vuosikello.

Vuonna 2025 saatu varhaiskasvatusikäisten liikuntaneuvontahanke ja siinä liikuntareptien laajentaminen koskemaan kohderyhmää.

Maksuttomien kuntosalikorttien määrä kasvaa (yli

65-v) vuonna 24: 358 kpl, vuonna 23: 342 kpl, 2022: 254 kpl, vuonna 2020: 125 kpl.

Lähiklubitoiminta 50 asiakkaalle (+68 v)

Yhteistyössä Saskyn kanssa. Järjestetty 9/23 alkaen, jatkuu edelleen. Asiakasmäärät noin 50.

Kuntosaliryhmät (+65v) vertaisohjaus. Al. vuonna 2023. Vuonna 2025 jo yhteensä 9 ryhmää ja yli 90 harrastajaa.

Autere-opiston ikääntyneiden kuntosali- ja liikuntaryhmät. Kolhon kuntosali ryhmä aloittanut 1/24 n. 20 paikkaa ja Autere-opiston tuolijumppa 9/24, n. 20 paikkaa.

Vesijumppat Vuonna 24: 2947 hlöä, vuonna 23: 2450 hlöä, ei eroteltuna ikäryhmiä. Syksy 24: alkanut syvän veden jumppa, 306 hlöä.

Toimintakyvyn mittauspäivä (+68)

Toiminta alkanut 2023, jatkuu edelleen sekä hv-koordinaattorien että liikunnanohjaajien yhteistyössä säännöllisesti vuosittain.

Puistojumppat (kaikille avoimet) Toiminta alkanut 2023, jatkuu säännöllisenä vuosittain koordinaattorin, liikuntapalvelujen sekä vapaaehtoistoimijan kanssa.

Penkkitreffit. Vanhusneuvosto aloittanut toiminnan 2023, kokeiluna muutaman kerran Mäntässä, Vilppulassa paikalle ei saapunut asukkaita.

Kolhossa jatkuu säännöllisesti edelleen, osallistujia joka kerta n.10 kpl.

Tasapainoparkit K/E Vasta suunnitteluasteella.

Autereen polku K/E Haettu 12/2024 hankeavustusta.

Liikuntareseptit: toteutuneiden ohjauskäyntien määrä/vuosi. Vuonna 2024: 8 asiakasta. Vuonna 2023: 9 asiakasta, ryhmäkäyntejä 3kpl.

Kaatumisiin/putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 - vuotta täyttäneet /10 000 vastaavan ikäistä, määrät. Hoitajaksot ovat vähentyneet koko ajan. Vuonna 2023: 278,3. 2022: 291,2 Vuonna 2021: 319,5.

Liukusteiden määrät, jaettu v 2024 kaikille 75-vuotta täyttäneille, lisäksi jaettu TTK illassa, Seniorien kokouksessa ja Lähitorilla. Vuonna 2025 jaettu tuolijumppassa. Jaettu myös UKK instituutin kaatumisen ehkäisyn ohjeet.

Hiekoituspelin jako ilmaiseksi. Jaettu säännöllisesti joka talvi.

75-gaalaan osallistuminen yhteistyössä MVT, Ikääntyneiden EPT info tässä K/E. Kutsu osallistua tuli MVT:ltä vain vuonna 2023, sen jälkeen ei ole ollut yhteistyötä gaalan suhteen. Vuonna 2024: osallistujia gaalaan 70 henkilöä.

Kotikuntoutusläheteiden käyttö (MVT), edelleen käytössä. vuonna 23: 105 kpl, vuonna 24: 209 kpl. *RAI-arviot ja MNA käytössä (MVT),* laajassa käytössä kotihoidossa. Vuonna 2024: RAI 543 kpl, MNA 499 kpl.

Lähitoritoimintaa Sarapihassa 3 pv/vko ilman ajanvarausta. Matalan kynnyksen ryhmätoiminta alkoi vuonna 2024. Vuonna 2023: 341 ohjausta ja vuonna 2024: 1194 ohjausta ja tilaisuuksissa 1265 henkeä. Lähitorin vapaaehtoisen keskustelukerho vuonna 2024 yht. 8 kertaa, sisältö teemoittain ohjattua.

Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisen suunnitelma, hyväksytty 2024.

Aktiivinen vanhus- ja vammaisneuvostotyö. Säännölliset kokoukset ja kannanotot/lauselmat.

Elintapaohjauksen palvelutarjotin, on valmistunut ja uudistettu sekä kaupungin sivuilla että ohjaus PirHan sivuille.

Yksityiset palvelut tukevat asukkaita, mm. voimaannuttava päivätoiminta Vilppulassa.

Kunnassa on tarjolla digitaalista lähitukea: kirjasto, Mukanetti, Lähitori, asiointipiste sekä Autere-opistossa on vuosittain kurssi Tietokoneen käytön alkeita ikäihmisille ja vasta-alkajille. Kirjaston kotipalvelu henkisen virkistykseen tukemiseksi.

Asiointipisteen käyttöaste on erinomainen, palvelua käytti vuonna 24: 6505 hlöä. Vuonna 23 5984 hlöä, vuonna 2022 5870 hlöä ja vuonna 21 6249 hlöä. Asiointipisteellä annetaan muutakin asiakasohjausta kuin digitaalista lähitukea, mm. Kelan palvelut ovat suurin osa palveluohjauksen sisällöstä.

Huumeiden käyttäjien terveysneuvonta

(MVT), vuonna 2024 yht. 52 kertaa (1x vko), asiakkaita 2/kerta. Vuonna 2023 (1x vko), asiakkaita 0-7/kerta.

Psykiatrian poliklinikan käynti- ja

asiakasmäärät (MVT), ovat kasvaneet vuosien aikana. Vuonna 2022: 1716, 2023: 4132 ja 2024: 4464.

Päihdetyön käynti- ja asiakasmäärät ovat myös kasvussa vuosina 2023 ja 2024. 1069 käynnistä 1441 käyntiin.

Lisätietoa sosiaalihuollon asiakasmääristä löytyy THLjulkaisusta.

Matalan kynnyksen MT- ja päihdepalvelut (nuoret ja aikuiset) asiakkaita vuonna 2022: 168kpl. Vuonna 2024: nuorisotiimi 49 kpl, aikuistiimi 184 kpl. Asiakkaaksi tulleet itse varaten, keva-puoleta, aikuisneuvolasta, terveyskeskuksesta, sosiaalitoimesta ja psyk.polilta.

Nepsy ohjaus (MVT) vuonna 2024 asiakkaita 32 (97 käyntiä).

Vähävaraisten lasten harrastustuki = seura-avustus. Kriteerit uusittu v 2024 K/E, ei ole. Lajeina jääkiekko, ratsastus ja jalkapallo. Tuen saajat ovat olleet usein saman perheen lapsia ja samoja hakijoita joka vuosi. Vuonna 2024: 12 lasta (8 eri perhettä). On ollut käytössä vuosina 21-25.

Harrastamisen Suomen malli on ollut käytössä, tämä on mahdollistanut monen lapsen harrastuksen säännöllisesti ilmaiseksi.

Kulttuuri- ja liikuntalähete käytössä vuodesta 2021 kohdennetusti Startti-valmennuksen nuorille.

Koulupoissaoloja seurataan ja käytössä on Puuttumisen portaat -ohjeistus. Alakouluilla ei ole koulua käymättömiä lapsia ja vähäisesti selvittämättömiä poissaoloja.

Kiusaamistilastojen seuranta, niihin puuttuminen aktiivisesti eri keinoin. Kouluterveyskyselyssä 4.-5. luokalla on osallistuttu muiden oppilaiden

kiusaamiseen vuonna 2021 1,4% ja vuonna 2023: 2,6%. Fyysisen uhan kokemus on vähentynyt 2. asteen opiskelijoilla selkeästi vuodesta 2021 vuoteen 2023. Kun taas 8. ja 9. luokan oppilailla se on lisääntynyt 13,3 %:sta 19,3 %. Kiva-selvittelyt, verso-sovittelu, aikuissovittelu ja resto-sovittelut vakiintuneet käyttöön.

Perusopetuksessa tapahtuva koulukiusaamisen seuranta vuonna 23: 82/100. Seksuaalisen häirinnän seuranta 65/100. Molemmat parantuneet vuodesta 21.

← Pisteet		2023	2021
Koulukiusaamisen seuranta		82	73
Kirjaamalla ja tilastoimalla havaitut tapaukset	100 <i>Kyllä</i>	100 <i>Kyllä</i>	
Kirjaamalla ja tilastoimalla kaikki seksuaalisen häirinnän tapaukset	65 <i>Toteutuu vaihtelevasti</i>	46 <i>Toteutuu vaihtelevasti</i>	

Nuorisotyön menetelmät ja asiakasmäärät, nuorisotilojen kävijämäärät ovat laskussa. Eniten käyntejä on Vilppulassa. Nuorisotilojen kävijätilaston yhteenveto 2024: yht. 7889 käyntikertaa, 2023: 9380 käyntikertaa. 2022: 8901. 2021: 6925. Uusi nuorisotila Kirkkis aukesi 9.12.22. Nuorisotiloilla on järjestetty erilaisia tapahtumia sekä retkiä ja valistustyötä. Nuorisotyötä on jalkautettu pop up-tapahtumiin ja monialaisiin muihin tapahtumiin. Työtä on saatu vuodesta 2023 kehitettyä. Koulunuorisotyö alkanut uudestaan kevät/2024. Keskimäärin päivittäin 60 lähikohtaamista. Sen lisäksi muita lyhyempiä kohtaamisia, kontakteja n. 200-300 viikossa. Koulunuorisotyön kysely toteutettu oppilaille.

Hengaamo työ, ryhmäytyspäivät ja -tunnit, Amazing race, Kv-kerho, Students get together, IPC-menetelmän käyttö ja kuraattorien vartit ovat vakiintuneet vuosien 2021-2025 aikana.

Uusi kokeilu *Koko kylän vanhempainilta* alkoi vuonna 2024, otetaan käyttöön vuosittain. Vuonna 2023 oli poliisin luento kaikille luokka-asteille (kiusaaminen, some ilmiöt ja-käytös, koskemattomuus).

Nuorten työttömyyden lasku ja aktivointiasteen nousu: Asiakaskokemuksen mittaus (yhdessä Ylä-Pirkanmaan kuntien kesken): **Nps ei ole tehty vuonna 2024**, Nps vuonna 23: 62. Nps vuonna 2022 oli 59. Nuorisotyöttömiä, alle 20 v.% osuus työvoimasta 31.12.24: 11 % ja alle 25 v. 59 % ja vuonna 23 (18-24 v) % osuus työvoimasta: 12,5%, vuonna 22: 11,1 %. Joulukuussa 2023 alle 25-v. työttömiä työnhakijoita oli 54 hlöä.

Tienaa! 2024 -työllisti 46 hlöä, 2023 -nuorten kesätyökampanja työllisti 32 hlöä. Lisäksi Mäntän Ääreillä -taideprojektiin työllistettiin 18 kesätyöntekijää.

Nuorten starttivalmennuksen ryhmässä (18v - 28v)

toimintaa 2x vko. Ryhmäläisiä vuonna 24: 17 hlöä. Starttivalmennus on muodotunut vakiintuneeksi käytännöksi vuosina 21-25. *Kulttuurilähetetoimintaa* on ollut vuosittain (Serlachius -museot), lisäksi Sekuvain taideterapiaa. Kuntosali ja uimahallin käyttömahdollisuudet ovat ryhmällä. Nuorten yksilövalmennuksessa työnhakuja ja työvelvoitteiden täyttämistä sekä palveluohjausta.

EPT työryhmän toiminta on vakiintunut, vuosittain on järjestetty erilaisia *EPT tapahtumia* nuorille poikkihallinnollisesti. Lisäksi erilaisia teemoja nostettu esille eri palvelulinjoilla.

Päihdetilannekysely Pirkanmaalla tehty v. 24, jonka tulokset julkistetaan vuonna 2025. Samoin vuonna 23, tehty päihdetilannekysely, jatkossa päihdetilannekysely tehdään joka toinen vuosi.

Päihdeavainindikaattorilasto käytössä, *EPT suunnitelma* on valmis, mutta etenee päätöksentekoon vasta 2025. (Päihdepalvelujen tilastot löytyvät ylempää.) Myös ikääntyneille on ollut tarjolla *EPT tapahtumia* (luento, rastirata). *Pakka-toiminnan aloitus*, alkanut yhteisesti Pirkanmaalla vuonna 2025. *Ankkuritoiminnan aloitus*, laajenee koko Pirkanmaalle vuonna 2025.

Ulkoliikunta paikkoja on tarjolla Mänttä-Vilppulassa laajalti, samoin sisäliikuntapaikkoja on enemmän asukasta kohden kuin muilla Pirkanmaan kunnilla.

Uimahallin käyntimäärät ovat kasvussa. Vuonna 24: 38 956 käyntiä, v 23: 35 038 käyntiä (2022: 23 228 käyntiä) Vesijumppien määriä on lisätty vuosien aikana ja kävijämäärä on kasvanut. Lisänä syvänveden jumppa ja virtuaalivesijumppat. Uimakoulutoiminta on säännöllistä, v 24: 30 eri lasta (4-7 v.) HSM-uimataitokerho on ollut suosittua toimintaa.

Kuntosalien käyntimäärät kasvavat. Ovet avattu kortilla v. 24: 9603 x ja v.23: 8812 x. Käyntimäärä on kuitenkin suurempi, koska kortin haltijat menevät usein yhdessä sisään yhdellä avauksella. Kortteja myytiin v 24 216 kpl, v 23: 118 kpl, v 22: 182 kpl. Tähän lisäksi +65 kortit v 24: 358 kpl ja v 23: 342 kpl, v22: 253 kpl)

Elintapaohjauksen ja liikuntaneuvonnan prosessin miettiminen alkoi v. 24, etsitään malleja sekä hankehaku tehty. hanke "Perhe liikkumaan luonnostaan" alkoi 2/2025. 2024 alkanut 50-vuotiaiden elintapaohjauksen jalkauttaminen: henkilökohtainen esite ja kutsu yhteiseen tapahtumaan.

Taidesuunnistus on ollut vuosittainen tapahtuma kuntalaisille.

Kaikki koulut ovat *liikkuvia kouluja*, samoin varhaiskasvatuksessa on käytössä *Liikkuva varhaiskasvatus*.

TEA-viisari: pitkät liikuntavälitunnit K/E. Tulos laskenut vuonna 2024: 60/100, v. 2022: 100/100, v. 2020 60/100.

		<p><i>Be Active tapahtumat kouluilla, MOVE -mittaustulosten entistä tarkempi tulkinta sekä toimenpiteitä. Vuonna -24 verrattuna koko maan mediaaniin M-V 5.luokkalaiset suoriutuivat hyvin muissa Move-osioissa, paitsi 20m viivajuoksussa ja vauhdittomassa 5-loikassa. 8.luokkalaisten mittaauksissa M-V menestyi mediaania paremmin muissa osioissa paitsi ylävartalon kohotuksessa. Huomionarvoista on, että 8.luokkalaiset pojat menestyivät huomattavasti mediaania paremmin 20m viivajuoksussa. Liikkuvuusosioissa M-V menestyi verrattaen huomattavan hyvin kaikissa ryhmissä. Kokeiluna käytössä v 24 oli MOVE-päivät, joihin osallistui koulujen avuksi nuorisopalvelut, liikuntapalvelut sekä hv-koordinaattori. Tämä mm. johti liikuntareseptin tai kouluun toiminnan aloittamisen suunnitteluun, ei ole toteutunut vielä.</i></p> <p><i>Liikuntaohjelman luominen K/E. Ohjelma on valmistunut vuonna 2024.</i></p>																											
Hyvinvointia kulttuurista	<ol style="list-style-type: none"> Luodaan kulttuurihyvinvoinnin palveluohjaukselle rakenteet yhdenvertaisen saatavuuden edistämiseksi Kulttuurikasvatus varhaiskasvatuksesta lukioon 	<p><i>Kulttuurihyvinvoinnin huomioiminen kaikilla ikäryhmillä.</i></p> <p><i>Taidekaupunkibrändikin huomioiden, on vuosina 21-25 järjestetty eri ikäiset huomioiden kulttuuritoimintaa. Kouluilla ja hoitolaitoksissa on säännöllisesti monipuolista kulttuuritoimintaa. Kulttuurilähetemalli on käytössä Starttinuorilla. Asukkailla on mahdollista osallistua sekä maksullisiin että maksuttomiin kulttuuritapahtumiin. Yhteistyö eri toimijoiden kanssa on ollut sujuvaa. Kirjastopalvelut tuottavat kaikille asukkaille matalankynnyksen, ilmaista kulttuuritarjontaa sekä myös digiopastusta.</i></p>																											
Viihtyisä ja turvallinen elinympäristö	<ol style="list-style-type: none"> Edistetään lähiympäristöjen kehittämistä esteettömiksi ja turvallisiksi sekä liikkumiseen ja osallisuuteen kannustaviksi 	<p><i>Erilaiset jatkuvat parannustoimenpiteet</i></p> <p><i>Asiointipiste</i></p> <p><i>Kirjastopalvelut</i></p> <p><i>Erilaiset kuljetuskokeilut</i></p> <p><i>Palveluliikenne</i></p> <p><i>Kaupungin sivujen saavutettavuus</i></p> <p><i>Liikenneturvallisuustyöryhmä</i></p> <p><i>Asumisohjelma</i></p>																											
Osallisuus, vaikuttaminen ja vaikuttavat palvelut	<ol style="list-style-type: none"> Vaikutetaan vaikutusten ennakoarviointimenettelyn kautta (EVA) Edistetään osallistumista Edistetään yhteiskehittämisen menetelmiä ja asiakaspalautejärjestelmien/asiakaskokemusten tulosten hyödyntämistä Otetaan käyttöön vaikuttavat toimintamallit Turvataan ennaltaehkäisevien palveluiden saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta 	<p><i>Toimintaohje laadittu ja EVA otettu käyttöön: käytössä valmisteluissa, siitä on päätös sekä kirjallinen toiminta ohje 100/100</i></p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>2023</th> <th>2021</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Pisteet</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Päätösten ennakoarviointi käytössä</td> <td>100</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Lautakuntapäätösten valmistelussa</td> <td>100</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Kaikkessa kunnan toiminnassa</td> <td>Ei käytetä</td> </tr> <tr> <td>Ennakoarvioinnin käyttöönottamisesta tehty päätös</td> <td>100</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Kyllä</td> <td>Ei</td> </tr> <tr> <td>Kirjallinen toimintaohje</td> <td>100</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Kyllä</td> <td>Ei</td> </tr> </tbody> </table> <p><i>Osallistava budjetointi on vuosittain ollut käytössä. Kyselyt: asukaskyselyt, kysely Nuvalle, nuorisokyselyt ovat käytössä.</i></p> <p><i>Tervetuloa Taidekaupunkilaiseksi - tapahtuma, vuosina 23 ja 24.</i></p> <p><i>Uusien asukkaiden Tervetuloa kirjeet, on käytössä vuosittain.</i></p>		2023	2021	Pisteet			Päätösten ennakoarviointi käytössä	100	0	Lautakuntapäätösten valmistelussa	100	0		Kaikkessa kunnan toiminnassa	Ei käytetä	Ennakoarvioinnin käyttöönottamisesta tehty päätös	100	0		Kyllä	Ei	Kirjallinen toimintaohje	100	0		Kyllä	Ei
	2023	2021																											
Pisteet																													
Päätösten ennakoarviointi käytössä	100	0																											
Lautakuntapäätösten valmistelussa	100	0																											
	Kaikkessa kunnan toiminnassa	Ei käytetä																											
Ennakoarvioinnin käyttöönottamisesta tehty päätös	100	0																											
	Kyllä	Ei																											
Kirjallinen toimintaohje	100	0																											
	Kyllä	Ei																											

Erilaiset yleisötilaisuudet ja tiedottamistilaisuudet ovat käytännön työkaluja. Myös Pirha on tehnyt erilaisia asukaskyselyitä sekä muodostanut asukaspoolin, johon kuntalaiset ovat voineet liittyä. *Kohtaamispaikkatoimijat* ovat kokoontuneet säännöllisesti sekä Mänttä-Vilppulassa että Pirhan koolle kutsumina.

Osallisuusohjelma on käytössä sekä sitä arvioidaan 2x vuodessa.

Järjestöfoorumi kokoontuu vuosittain.

Seniorifoorumi kutsuu koolle vanhustyötä tekevät järjestöt vuosittain.

Seurafoorumi, vuosittain.

Kulttuuri- ja matkailutoimijoiden foorumi, vuosittain.

Lasten ja nuorten foorumi, alkoi vuonna 23 ja on muodostunut käytännöksi.

Vanhusneuvosto
Vammaisneuvoto
Nuorisovaltuusto, neuvostot kokoontuvat säännöllisesti.

Kokemusasiantuntijoiden käyttö huomioidaan tarvittaessa.

Kirjastopalvelut ovat avainasemassa osallisuuden ja tasavertaisten hyvinvointia tukevien palvelujen saamisessa sekä lukutaidon edistäjinä.

Lainausmääriä sekä kävijämääriä tarkastellaan säännöllisesti.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen mittarit ovat käytössä: Kyllä

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen mittarit määritelty toiminta- ja taloussuunnitelmaan: Kyllä suunnitelmassa ja raportissa käytetty:

- Kouluterveyskyselyn tulokset
- Move-mittaukset
- Päihdeavainindikaattorit
- Päihdetilannekysely
- Thl osallisuuskysely
- Kuntalaiskysely tulokset
- Sairastavuusindeksit
- Hyte-kerroin
- Teaviisari
- Puhti-raportin tiedot

Yhdenvertaisuussuunnitelma, varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa sekä kaupungin työntekijöille, lisäksi näkyy myös kappaleena hyvinvointisuunnitelmassa.

Hyvinvointityöryhmä kutsui Mäntän seudun Romaniyhdistyksen kokoukseensa 2024. Jatkossa tästä tulee säännöllinen yhteys.

3 Hyvinvointialueen hyvinvointikertomustyö

[Pirkanmaan hyvinvointialueen \(Pirha\) hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2023 - 2026](#) on lakisääteinen strateginen alueellinen asiakirja, jonka tavoite on lisätä pirkanmaalaisten terveyshyötyä. Se linjaa hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteet, tavoitteet ja niiden toimeenpanon väestötasolla. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) velvoittaa hyvinvointialueen laatimaan valtuustokausittain alueellisen hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman yhdessä kuntien ja muiden toimijoiden kanssa.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen hyvinvointialueella

4 Keskeiset opit valtuustokaudelta

Mänttä-Vilppulassa väestö ikääntyy ja syntyvyys on koko ajan laskussa. Demografinen huoltosuhde kasvaa ikääntyneen väestön myötä. Asukasluvun ennustetaan jatkuvasti laskevan Mänttä-Vilppulassa. Tosin vuonna 2024 asukaslukumme nousi poikkeuksellisesti ulkomaalaismuuton vuoksi.

Elintapasairauksia sairastetaan merkittävässä määrin THL:n sairastavuusindeksien mukaan. Suomessa terveyserot kasvavat eri väestöryhmien välillä huolestuttavasti. Ennaltaehkäisevät palvelut vähentävät yksilön pahoinvointia sekä sote-palvelujen tarvetta. Palvelujärjestelmän eriarvoisuutta luovat palveluiden hinta, yksilön osaaminen, tieto sekä asenteet. Tärkeä on myös huomioida palveluiden sijainnin vaikutus terveyseroihin.

Valtuustokauden on osunut talouden tasapainottamisohjelma vuosille 2023-2026, jolla on ollut vaikutuksia jokaiseen toimialaan.

Suurin ja merkittävin muutos, joka osui tähän valtuustokauden, oli hyvinvointialueiden muodostaminen vuonna 2023. Hyvinvointialueiden raskaat palveluverkkouudistukset alkoivat ja ne tarkoittivat monelle kunnalle muutoksia asukkaiden saamiin palveluihin. Palveluita karsittiin, yhdenmukaistettiin ja palveluun pääsyn kriteerit tiukentuivat useilla paikkakunnilla, näin myös Mänttä-Vilppulassa. Nyt meneillään olevan valtuustokauden viimeisin vuosi on ollut hieman seesteisempi. Sote-uudistus on vaikuttanut kuntien rahoituspohjaan, hyvinvointialueen ja kunnan budjetit ja toiminta hakevat suuntaansa vielä. Menetykset palveluissa eivät kuitenkaan ole johtaneet pelkästään negatiiviseen kehitykseen vaan ne ovat pakottaneet luomaan uusia toimintatapoja.

Palveluverkkouudistukset ovat vaikuttaneet asukkaiden hyvinvoinnin kokemukseen, muutokset on koettu pelottavina sekä niiden vaikutus arkeen on saattanut olla suurikin. Ikääntyneiden kuntouttavan päivätoiminnan ja terveydenhuollon päivystystoiminnan supistuminen alueella ovat asukkaiden hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä. Toisaalta digitaalisten palvelujen luominen ja lisääminen, on helpottanut palvelujen saatavuutta.

Hyvinvointityön ymmärrys on laajentunut eri palvelualoille. Jokainen palveluala osaltaan tekee merkittävää HYTE-työtä. Toimivien monialaisten työryhmien järjestäytyminen on myös vaatinut aikaa.

Hyvinvointikoordinaattorin vaihtuminen vuonna 2023 on vaikuttanut HYTE-työn käynnistymisen hidastumiseen ja uusien toimintatapojen luomiseen.

Vaikuttavien uusien HYTE-työn muotojen luominen ei vaadi aina merkittävää taloudellista panostusta vaan yhteistyön tiivistämistä sekä avoimuutta uusiin toimintatapoihin. Tärkeitä yhteistyökumppaneita PirHan lisäksi kaupungille ovat olleet Mäntänvuoren Terveys, yritykset, oppilaitokset, järjestöt ja yhdistykset, seurakunnat sekä lukuisat vapaaehtoiset.

Suuri vaikutus on valtuustokauden aikana ollut myös Ukrainan sota, paitsi vaikutukset suomalaisiin, sen myötä kaupunkiin on saapunut merkittävä joukko sotaa paenneita. Uuden Kotoutumisohjelman laadinta sekä kotoutumisen kehittäminen ovat olleet tärkeä osa kautta. Suomen kielen opetus alkoi vuonna 2024 ja kotoutuskoulutukset alkoivat vuonna 2025. Tervetuloa Taidekaupunkilaiseksi -ilta aloitettiin vuonna 2023.

Energiakriisi ja nousseet elinkustannukset vaikuttivat paitsi kuntaan myös kuntalaistemme elämään ja hyvinvoinnin sekä turvallisuuden kokemukseen. Ilmastonmuutos on vaikuttanut yleisesti turvallisuuden kokemukseen.

Kouluverkkouudistus on tapahtunut kuluvalle hyvinvointikertomuskaudella. Väestöennusteisiin pohjautuen, koulujen suuri määrällä on vaikutusta kaupungin talouteen. Kouluverkkouudistuksella pyritään turvaamaan paremmat sivistyspalvelut sekä oppilashuollon palvelut.

Vuoden 2025 alusta lähtien TE-palveluiden järjestämisvastuu siirtyi valtiolta kunnille ja samalla lakkautettiin valtion työ- ja elinkeinotoimistot (TE-toimistot). Uudistuksen myötä TE-palveluista tuli jokaisen kunnan lakisääteisiä tehtäviä. Mänttä-Vilppula liittyi eteläisen Keski-Suomen työllisyysalueeseen, kun muut PirHan alueen kunnat liittyivät Tampereen seudun sekä Läntisen Pirkanmaan työllisyysalueeseen.

Kuntaliitto on julkaissut vuoden 2023 **hyvinvointi-indikaattorin** laaja-alaisen hyvinvoinnin mittaamiseksi, se tuottaa läpileikkausta kuntalaisten hyvinvoinnin tilasta. Indikaattorissa on suhteutettu keskiarvot vastauksia siten, että keskiarvo saa arvon 100 ja keskiarvoa huonommat tulokset alle 100 ja keskiarvoa paremmat tulokset suuremman arvon kuin 100. Mänttä-Vilppulassa luvut ovat pysyneet lähes samoina tarkasteluviuosien ajan.

Vuosi	Kunta	Hyvinvointialue	hyvinvointi-indeksi	Having-indeksi	Loving-indeksi	Being-indeksi
2023	Mänttä-Vilppula	PirHa	99	95	99	105
2022	Mänttä-Vilppula		100	96	99	106
2021	Mänttä-Vilppula		97	96	97	101

Erik Allardtin hyvinvoinnin osa-alueet -jaotteluun perustuvat osa-alueet ovat:

Having (elintaso)

Veronalaiset tulot, /1000as

Toimeentulotukea saaneissa kotitalouksissa asuvat henkilöt, %asukkaista

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Sairastavuus-indeksi, ikävakioitu

Ahtaasti asuvat %

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä Ind 3219

Loving (yhteisyyssuhteet):

Perusterveydenhuollon mielenterveyskäynnit yhteensä / 1 000 asukasta Ind 2458 +

Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, psykiatria / 1000 18 vuotta täyttäneitä

Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / as

Yhden hengen asuntokuntien osuus kaikista asuntokunnista

Being (itsensä toteuttaminen):

Äänestysaktiivisuus

Pitkäaikaistyöttömät, % työvoimasta

Kirjastolainauksen kokonaismäärä

Hyte-kerroin ilmaisee kunnan hyvinvointityön ja terveydenedistämistyön aktiivisuutta, perustuen prosessi- ja tulosindikaattoreihin. Mänttä-Vilppulassa hyte-kerroin on ollut kasvusuuntainen valtuustokauden aikana.

Sotkanetin mukaan Hyte-kerroin euroa/asukas:

Alue	2021	2022	2023	2024
Mänttä-Vilppula	17,6	16,6	18,4	19,7

Hyte-kertoimen vaihteluväli voi olla 7,50 eurosta 22 euroon.

OSA III KÄSITTELY TOIMIELIMISSÄ

5 Suunnitelman laatijat

Monialainen hyvinvointityöryhmä:

Kaisa Lipsonen, hyvinvointikoordinaattori

Kari Tolonen, Sivistysjohtaja

Antti Korkka, Kulttuuri- ja vapaa-aikapäällikkö

Ville Keränen, Kaupunkikehitysjohtaja

Juulia Virtanen, Kaupunkikehityspäällikkö (jäänyt pois vuonna 2024)

Vuokko Hjelt, Työllisyyspalvelupäällikkö

Jari Ahvenjärvi, Liikuntapalvelupäällikkö

Riitta Vanha-Juhe, Kirjastopalvelupäällikkö

Sanna-Riina Vuorenmaa, Erityisopetuksen ja hankkeiden koordinaattori

Tarja Tastula, Nuorisosihteeri

Miia Naarminen, Mäntänvuoren terveys oy

Anne Airasmaa, PirHa

6 Suunnitelman hyväksyminen toimielimissä

Kertomus- ja suunnitelma on esitelty:

Tarkastuslautakunnassa 17.3.2025

Johtoryhmässä 24.3.2025

Kertomusosion on hyväksynyt

kaupunginhallitus XXXX

Valtuusto XXXX

Suunnitelmaosion on hyväksynyt

kaupunginhallitus xxx

Valtuusto XXXX

Käsitteet

BeActive = Euroopan urheiluviikko (European week of Sport EWoS) on Euroopan komission aloite urheilun ja liikunnan edistämiseksi kaikkialla Euroopassa. Sen tavoite on innostaa eurooppalaisia olemaan #BeActive säännöllisesti ja liikkumaan omassa arjessaan enemmän.

EPT = ehkäisevä päihdetyö

EVA = vaikutusten ennakoarvio

HSM = Harrastamisen Suomen malli, jonka tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle lapselle ja nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä.

Hyte-kerroin = Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan.

Infra-palvelut = Infrapalveluiden tehtävänä on asuin- ja työpaikkaympäristön ylläpito ja rakentaminen. Infrapalveluiden vastuulle kuuluvat yleisten alueiden kunnossapito, rakentaminen, suunnittelu ja rakennuttaminen sekä yleisten alueiden ylläpidosta vastaaminen. Yleisten alueiden kunnossapidon osa-alueita ovat katujen, puistojen, ulkoliikunta-alueiden, puistometsien, leikkipaikkojen sekä metsien hoitaminen.

IPC menetelmä = IPC-menetelmää käytetään 12-18-vuotiaiden nuorten masennusoireilun ehkäisyyn ja hoitoon.

Lähiklubi = Mänttä-Vilppulan oma malli ikääntyvien toimintakyvyn tukemiseksi, päivätoimintaa järjestää Sasky Mäntän seudun koulutuskeskus

Lähitori = PirHan järjestämää palveluohjausta sekä matalankynnyksen avointa toimintaa

Move = Move! on perusopetuksen 5. ja 8. vuosiluokkien oppilaille tarkoitettu fyysisen toimintakyvyn valtakunnallinen mittaus- ja palautejärjestelmä

MVT = Mäntänvuoren Terveys oy

NPS = Net Promoter Score tarkoittaa suosittelemisindeksiä eli sitä, kuinka todennäköisesti asiakkaat suosittelisivat yritystä, tuotetta tai palvelua ystävilleen tai kollegoilleen

Nuva = nuorisovaltuusto

PirHa = Pirkanmaan hyvinvointialue

Puhti-raportti = Raportti ilmaisee seuraharrastamista, ostoskäyttäytymistä, maksuhäiriöitä ja fyysistä toimintakykyä alueen sosioekonomisen aseman mukaan

Päihdeavainindikaattori = Päihdehaittojen riskiä ennakoivat ja selittävät tekijät

Sote-palvelut = Hyvinvointialue järjestää jäsenkunnilleen laajan perustason palvelut eli kaikki sosiaali- ja terveystieteelliset palvelut (nykyiset terveyskeskuspalvelut, sosiaalihoitoon sekä erikoissairaanhoidon)

TEAvisari = TEAvisari on työväline kunnille, hyvinvointialueille ja kouluille. Tiedot kuvaavat terveydenedistämistä eli kunnan ja hyvinvointialueen toimintaa asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

THL = Terveyden ja hyvinvoinnin laitos